

so se razmere za umno živinorejo jako povoljno spremenile.

Odbornik gosp. dr. Poklukar se strinja sicer z vsemi predlogi, ki merijo na to, kmetijstvo enega dela naše dežele pospeševati, pri skromnih sredstvih družbe je pa večji uspeh vendar-le tam pričakovati, kodar se kmetijstvo splošno ali celi okraji podpirati zamorejo. On je za prodajo govedi v Lescah, ker imajo tje enako blizo živinorejci iz Kranjske gore kakor iz Bohinja.

Odbornik g. Brus omenja prošnje Dolenjcev in Notranjcev ter stavi predlog, da se letos plemenska goved prodaja v Lescah, prihodnje leto pa enkrat v Novem mestu, enkrat pa v Postojni.

Predlogi tajnika Pirca in odbornika Brusa se enoglasno sprejmejo.

Tajnik Pirc poroča o reorganizaciji družbenega vrta, katera obstoji o tem, da se celi vrt spremeni v veliko drevesnico ter se nastavi več vrtnar.

Po daljni razpravi se nasveti tajnika Pirca sprejmejo, se ve da s pridržkom, da občni zbor za sedaj provizorične ukrepe v svojem času potrdi. Služba vrtnarja z letno plačo 400 gold. in prostim stanovanjem se ima takoj razpisati, dosedanji oskrbnik vrta izpusti se pa s 1. januarjem 1885. leta iz službe.

Oskrbniku družbenega vrta dovoli se remuneracija.

Učitelju g. Šetini v Črnomlju se prošnja za divjake odbije, naročilo se mu bode pa na družbeni račun pol kilograma hruševih pešek.

Centralni odbor vzame na znanje, da je ministerstvo potrdilo načrt razpisa za premije umno napravljenim sušilnicam, ter tajništvu naroča, da v tej zadevi potrebno ukrene.

Tajnik poroča, da se je poslalo osredni postaji za spečevanje sadja 9 met. centov jabelk v štirih sortah, da se naredé poskusi z sušenjem po ameriškem načinu. Ker ni bilo časa, dovoljenja centralnega odbora dobiti, naj se ukrepi tajništva sedaj potrdijo.

Se zgodi.

Na vabilo odbora c. kr. društva avstrijskih sadje-rejcev voli centralni odbor svojim zastopnikom pri zborovanji, katerega bode imelo društvo od 15. do 17. novembra v Gradci, družbenega tajnika g. Pirca. Zborovanja udeležita se tudi gg. odbornika državni poslanec dr. Poklukar in deželni odbornik Detelja.

Prošnji občin Dvor in Struga za semnje oziroma preložitev semnje se sklene, visoki vladi priporočati.

Na novo v družbo se sprejmejo sledeči gospodje:

Henrik Jagritsch, c. k. okr. glavar v Črnomlju;

J. Wagner, c. k. deželni živinozdravnik v Ljubljani;

Fr. Petermann, c. k. nadživinozdravnik v Selu pri Ljubljani;

Anton Ditrich, kupec v Postojni;

Franjo Jurca, lesotržec v Postojni;

Franjo Kajbič, c. kr. vodja zemljiščnih knjig v Postojni;

Alojzi Kraigher, trgovec in posestnik v Postojni;

Peter Kraigher, trgovec in posestnik v Postojni;

Franjo Kuttin, trgovec in posestnik v Postojni;

Matija Petrič, urar v Postojni;

Gregor Pikel, trgovec v Postojni;

dr. J. Vaupotič, c. k. okr. zdravnik v Postojni;

Janez Lavrenčič, kaplan v Postojni;

Peter Vernik, mesar in gostilničar v Postojni.

Šolske stvari.

Prememba šolske postave za Kranjsko.

Gosp. poslanec prof. Šuklje utemeljeval je kot poročevalec finančnega odseka premembo šolske postave, po kateri se odpravi izjemna olajšava ljubljanskega mesta, tako-le:

Poročevalec finančnega odseka, slavni deželni zbor, ima danes nalogo, zastopati v tej visoki zbornici načrt zakona, katerega finančni odsek nasvetuje po dolgem in natančnem premišljevanji.

Ugovarjal je častiti gosp. predgovornik, poslanec Grasselli, župan ljubljanskega mesta. Sledil sem njegovemu govoru z ono natančno paznostjo, katera je dolžnost vestnega poročevalca, ali izreči moram vendar, da se nekemu utisu nisem mogel ubraniti; glasno se je sicer danes v tej sobani razlegal glas župana in zastopnika ljubljanskega mesta, ali meni vsaj se dozdeva, da se je nekako premalo slišal deželni poslanec, kateremu je naloga, v prvi vrsti ozirati se na korist cele dežele.

Predno se spuščam v meritorno utemeljevanje nasvetov finančnega odseka, mi bode treba na njih pravo vrednost reducirati one razloge, s katerimi je ljubljanskega mesta zastopnik, čegar stališče jaz sicer v tej zadevi popolnem razumem, hotel spodkopavati nasvete finančnega odseka.

On se je najprej skliceval na šolsko postavo z dné 19. decembra l. 1874. Kar se te postave tiče, mi je njena genezis popolnem jasna. Deželni zbor je bil namreč l. 1874. prisiljen, predrugačiti svoj zakon z dné 29. aprila l. 1873, št. 37. Pač je poudarjal gosp. poslanec Grasselli, da je bilo načelo, izraženo v postavi z dné 29. aprila l. 1873, popolnem pravilno; jaz s svojega stališča temu niti ugovarjati ne morem.

Ali kaj to koristi, da je bilo to načelo pravilno, če smo vendar povsod videli, ne samo pri nas, ampak tudi v drugih deželah, da je absolutno neizpeljivo, in vsled tega je bilo deželnemu zboru, kateri je leto poprej šolskim občinam navalil dvojno breme, skrbeti za ves šolski trošek, plačevati stanarine, stavbene potrebščine in plačevati aktivitetne prejeme učiteljskemu osebju. Zaradi tega je bil l. 1874. deželni zbor prisiljen, nov zakon napraviti, ravno onega, katerega mislimo predrugačiti danes. Da se pri tem zakonu ni oziral na ljubljansko mesto, je tudi razumljivo; v ljubljanskem mestu se niso čule take pritožbe, kakor od drugod, tedaj se je ljubljansko mesto pustilo v svojem starem razmerji in le gledé druge dežele se je sklenila sprememba postave.

Gospôda moja, danes je pač vsakdo izmed nas jasen si v tem oziru, da postopanje tedanjega deželnega zbora vendar ni bilo dovelj previdno; premalo je poznal zamenjenost kranjskega šolstva, premalo poznal izredne potrebščine njegove in on se je zibal vedno še v iluziji, da bode mogoče tisto ravnotežje, katero je l. 1874. dejansko še obstajalo med troški ljubljanskega šolstva in med troški in potrebščinami normalno-šolskega zaklada, da bode mogoče pravim, ravno to ravnotežje tudi še za bodočnost. To je bila tedaj takrat prva napaka.

Potem pa, gospôda moja, se takrat nikdo v tej deželni sobani ni domislil, da bode leta 1880. nov in jako važen davčni objekt prirastel deželi naši, namreč južna železnica. Leta 1874. je bila južna železnica še davka prosta. Če bi se bil tedaj kdo tu, v tej zbornici, uže domislil, da tekom 6 do 7 let ta predprava neha, gospôda moja, uverjen sem, da bi se izjema ljubljanskega mesta takrat nikdar ne bila statuirala

in da bi se v tej zbornici po tej postavi ne bila sezi-dala ona stranska ali zakotna vrata, skozi katera sedaj leto za letom uidejo oni tisočaki, katere je južna železnica naši deželi po vsej pravici plačevati dolžna.

Kar se južne železnice tiče — imam namreč tu postavo z dné 8. maja 1869. l., za katero si bodem prosil dovoljenja, da jo prečitam — ta slôve:

„Die Gesamtsumme der von einer nicht unter dem §. 2. begriffenen Eisenbahnrechnung zu entrichtenden Erwerb- und Einkommensteuer ist zum Zwecke der Vorschreibung auf die betreffenden Länder in folgender Weise zu vertheilen: Befindet sich die oberste Geschäftsleitung der Unternehmung in einem der Länder, welche die Bahn durchzieht, so sind vorweg 40 Procent der Steuer in diesem Lande in Vorschreibung zu bringen, die restlichen 60 Procent aber auf die sämtlichen Länder, welche die Bahn durchzieht, nach dem Verhältnisse der Länge der betreffenden Bahnstrecke zu vertheilen und daselbst vorzuschreiben. Befindet sich aber die oberste Geschäftsleistung der Unternehmung in einem Lande, welches die Bahn nicht durchzieht, so sind in diesem Lande 10 Procent vorzuschreiben, die restlichen 90 Procent aber in den Ländern, welche die Bahn durchzieht, nach dem Verhältnisse der Länge der betreffenden Bahnstrecke in Vorschreibung zu bringen. Die Vorschreibung hat in der Gemeinde, wo sich der Sitz der obersten Geschäftsleitung der Unternehmung, oder wenn diese ausserhalb des Landes sich befindet, wo sich der Sitz der Betriebsleitung im Lande befindet, und falls in diesem Lande eine Betriebsleitung nicht bestände, in der Hauptstadt dieses Landes zu geschehen.“

Iz tega tedaj, gospôda moja, razvidimo, da je imel postavodajalec namen, posameznim deželam, a ne posameznim krajem, v našem slučaju tedaj vojvodini kranjski, a ne ljubljanskemu mestu, dati to pravico, da na prihodnino in dohodkarino dotičnim železnicam naloži posebno deželno priklado. Da ne bi imeli tega zakona z dné 19. decembra leta 1874, potem bi, gospôda moja, stvar bila, popolnem jasna in izjema ljubljanskega mesta ne bi obstala. Vsled tega bi imela južna železnica, ker iznaša njen prihodninski in dohodninski davek, ordinarij z izredno priklado za l. 1884. vsega skupaj okroglo 95.000 gld., bi morala tedaj južna železnica le za l. 1884 v okrogli svoti 17.700 gld. plačati normalnošolskemu zakladu. Ali sedaj obstoji izjema ljubljanskega mesta, davek južne železnice je v Ljubljani predpisan in kake so posledice za naš normalno-šolski zaklad? — Južna železnica plačuje le v Ljubljani, v ljubljanski šolski zaklad 4928 gld., normalno-šolski zaklad ima vsled tega čiste zgube 17.700 gld., in južna železnica ima vsled tega čistega dobička vsako leto okolo 12.000 gld. Pred dvema letoma tedaj, ko je bil gospod baron Apfaltrern l. 1882. izročil deželnemu zboru načrt zakona gledé teh priklad železničnih podjetij, takrat smo se vsi še zibali v tej nadi, da bode mogoče, popraviti to nedostatnost s tem, da se Ljubljana pusti v starem razmerji in le pritegne k troškom normalno-šolskega zaklada tudi južna železnica. Ali, gospôda moja, Vi vsi veste, da so nam te nade splavale po vodi: ta načrt ni dobil Najvišjega potrjenja. In če hočete razloge vedeti, zakaj da ga ni dobil, prosim, pogledjte v lansko letno poročilo § 1, stran 10, in iz tega bode razvideli, da je to absolutno nemogoče toliko časa, dokler obstoji izjema ljubljanskega mesta.

(Dalje prihodnjič.)

Deželni zbor kranjski.

12. seja dné 16. oktobra.

(Dalje in konec.)

Poslanec Šuklje poroča v imenu finančnega odseka o načrtu zakona, s katerim se prenarejajo nekatera določila deželnih zakonov z dne 19. decembra 1879. leta, št. 37, in 26. oktobra 1875. l., št. 27, in pričela se je precej specijalna debata, po kateri je bil zakon nespremenjeno sprejet tudi v drugem in tretjem čitanji.

Poslanec Šuklje poroča v imenu finančnega odseka o proračunu normalno-šolskega zaklada za 1885. leto.

Poročevalec stavi naslednje predloge:

Sl. deželni zbor naj sklene:

1. Proračun normalno-šolskega zaklada za l. 1885.	
s potrebščino	242.405 gold. — kr.
za zaklado	20.894 „ 20 „
in s primanjkljajem	221.510 gold. 80 kr.
ali v okrogli svoti	221.511 „ — „
se odobri.	

2. V pokritji tega primanjkljeja pobirala se bode l. 1885. 10% priklada na celo predpisano svoto vseh neposrednih davkov, tedaj zlasti od rednega zneska z vsemi državnimi prikladami vred pri zemljiškem, hišno-razrednem in pri davku od hišnih najemščin, pri pridobnini in dohodkarini, po vsej deželi. Nedostatek v znesku 89.541 gold., kateri se potem še pokaže, naj se pokrije iz deželnega zaklada.

3. Deželnemu odboru se naroča, pridobiti sklepu pod točko 2. Najvišje potrjenje.

4. V podrubrikah 1, 2, 3, 4, 6, 7 rubrika II. „Potrebščine“ dovoli se c. k. deželnemu šolskemu svetu revirement po dogovoru z deželnim odborom.

5. Dovoljuje se, one potrebščine normalno-šolskega zaklada za l. 1884., katere so nastale vsled veljavnih naredeb deželnega šolskega sveta in deželnega odbora, pokriti iz blagajničnih zaostankov leta 1884.

6. Deželnemu odboru se naroča, naj dela na to, da se sestavi izkaz, koliko šol da treba na Kranjskem še na novo ustanoviti.

V tem proračunu je tudi onih 600 gold. za prostovoljni poduk nemščine. Vsprejmo se vsi predlo finančnega odseka.

Posl. Šuklje nasvetuje, da deželni zbor izvoli izreči Njih veličanstvu presvitlemu cesarju za velike podpore kranjskim učiteljem najtoplejšo zahvalo.

Zbor navdušeno vsprejme ta nasvêt.

Poslanec dr. Moše poroča ustno v imenu finančnega odseka o deželnega odbora prilogi št. 12 gledé sistemiziranja plače za službo deželnega koncipista ter predlaga: Gosp. koncipistu Pfeiferju se letna plača od 1100 gold. poviša na 1300 gold. in se mu podeli ob enem naslov družega deželnega tajnika.

Se sprejme.

Prošnja zdravnika v blaznici, dr. Pavla Preiniča, za povišanje plače se ne usliši.

Računskemu ingrosistu Josipu Paternostru se dovoli remuneracije 100 gold.

Prošnje deželnih uradnih slug za prosta stanovanja ali odškodnino v denarjih — se izročijo deželnemu odboru v rešitev.

Poslanec Deschmann poroča ustno v imenu finančnega odseka o prodaji licealnega poslopja in glavne vojaške stražnice visoki c. kr. državi in o stavbi muzeja „Rudolfinum“. Poročevalec stavi v odsekovem imenu naslednje predloge:

1. Deželni zbor jemlje prodajo licealnega poslopja in glavne vojaške stražnice c. k. erarju na znanje.

nikdar posebnega pomena — zakaj? bilo je uže o svo-
em času v „Novicah“ povedano.

Sadno drevje razvija največjo množino sadnih str-
žev na zgornjih in zvonanjih delih svojih vej, sosebno
svojega najzgornejšega vrha zato, ker tem delom naj-
več, najboljšega in najkrepkejšega drevesnega živeža
iz korenin preko debla prihaja in najbolj naravnost
pritaka, ter so ob enem svitlobi, zraku in toploti naj-
bolj direktno razpostavljeni.

Ako odstranimo sadnemu drevesu ob pričetku iz-
goje njegovega vejinega venca glavno osrednjo vodi-
teljico, odvzeli smo mu s tem tudi ob enem poglavitno
sredstvo totalno, brez katerega ne more se več v svo-
jem vrhu pravilno v ravno mér in naravno lepo raz-
vijati se. Stranske vrhove veje po odstranitvi osrednje
voditeljice res da nekoliko več živeža dobivajo in se
s tem bolj očvrstijo, ali pa pri vsem tem sadnemu dre-
vesu umetno prizadete hibe nikoli in nikdar več po-
polnem nadomestiti ne morejo. Naravnost rečeno:
z glavno vrhovo voditeljico odvzame se sadnemu dre-
vesu ob enem tudi veliko drugih stranskih vej, češulj
in sadnih stržev (dosledno i najokusnejših sadežev),
katere bi sadno drevo ob pravi naravni vrhovi obliki
izdatno, krepko in čvrsto preživljati moglo. Glavni
osrednji sadni vrh nam brez posebnih nezgod najokus-
nejšega sadja perijodično rodi in daje; ako drevesu
pri izgoji njegove vejine krone odstranimo glavni vo-
diteljni podaljšek njegovega debla na vzgor, pripra-
vimo s tem ob enem tudi sami sebe ob najboljše sa-
deže, katere bi nam sadno drevó sicer dosledno rodilo
in donašalo — za vselej. Piramidalna in kroglasta
oblika drevesnega venca z osrednjo glavno voditeljico
je sè svojim zunanjim površjem zraku, svitlobi in po-
trebni toploti na vse strani enakomerneje v blagodejni
upliv bolj prosta razgrnjena, nego je ona kotlasto-ko-
ševa, katera je domačemu sadjerejcu preje v škodo
nego v korist, kar je tudi popolnem naravno.

Res je, da stranske vrhove veje na sadnem drevju,
ako se je bila izmed njih glavna osrednja voditeljica
totalno odstranila, za nekoliko časa rodovitnejše po-
stanejo; a taka rodovitnost je pa le začasna in ne
stalna. Neovrgljiva resnica je pa tudi to, da sadno
drevó, katero se je bilo iz začetka v svojem vrhu v
pravi kotel ali oprtovnik izgojilo, si iz tega prav
kmalu po svojih naravnih svojstvih izvod naravnost
na kviško zagotovi, preskrbi, dožene in nezadrževano
v tem tudi doseže.

Prav kmalu prikažejo se na takem sadnem dre-
vesu ob izrastkih in upogibih vej njegovega umetno
izgojenega vrha brezštevilni vodeni poganjki; njihova
rast umerjena je naravnost pokonci in je navadno jako
bujna; ne dolgo, in ti poganjki bodo ves drevesni živež
edino in le za-se — celemu ostalemu drevesu na škodo
— zahtevali. Takih poganjkov, ako so se uže precej
ukrepili, nam potem brez slabih nasledkov na celo
ostalo sadno drevo skoraj več totalno zatreti mogoče
ni. Odstranjena osrednja vrhova voditeljica dobila je
v njih svojega naravnega namestnika, kateri je na
njenem mestu domačemu sadjerejcu hud in neizpros-
ljiv osvetitelj.

Kedar se kotlasta oblika drevesnega venca (vrha)
v vseh svojih delih na vse kraje dobro razraste, je
njeno razredjevanje za domačega sadjerejca navadno
in skoraj vselej prava priglavica; dostikrat sam ne
vé, kaj naj bi pustil, kaj naj bi skrajšal in kaj naj
bi popolno odstranil, da bi s tem takemu drevesu vsaj
kako pošteno „figuro“ v njegovem vrhu priredil in za-
gotovil. Ako hočemo takemu drevesu v poznejših letih
vendar-le nekoliko prvotne oblike v njegovem vrhu
ohraniti, nas stane to vsakoletnega in sitnega dela;

slednje leto treba je predolge in povešene veje na go-
tovih mestih skrajševati, druge take potrebuje veje v
pravilno rast naravnati in privezovati, a iz vsega tega
truda in prizadevanja nam slednjič od takega drevesa
gledé oblike drugega ne ostane, nego prava „drevesna
pokveka“; pokveka pa gotovo nikdar in nikoli zaže-
ljenega dobička in prave koristi donašati ne more,

(Dalje prihodnjič.)

Poziv.

P. n. gospode, koje je podpisani odbor naprosil z
dopisom od dné 30. septembra t. l., da bi mu blago-
volili naznaniti, kako se je obnesla letošnja letina v
dotičnem okraji, nam pa še odgovorili niso, uljudno
prosimo, omenjeno poročilo kmalu blagovoljno poslati.

Glavni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 18. novembra 1884.

Razpis

službe vrtnarja na poskuševalnem vrtu c. kr.
kranjske kmetijske družbe v Ljubljani.

Prosilci za to službo, v katero je 1. januarija 1.
1885. vstopiti, in s katero je združena plača letnih
400 gold. ter prostim stanovanjem obstoječim iz sobe,
kuhinje in drvarnice, naj se izkažejo s spričali o teo-
retičnem in praktičnem znanji kmetijstva, posebno sad-
jarstva. Popolno znanje slovenskega jezika je neob-
hodno potrebno.

Prošnje se imajo predložiti podpisanemu odboru
do 15. decembra t. l. ter naj se jim priložijo izvirna
spričala.

Centralni odbor c. kr. družbe kmetijske
v Ljubljani 9. novembra 1884.

Karol baron Wurzbach-Tannenberg,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Šolske stvari.

Prememba šolske postave za Kranjsko.

(Dalje.)

Mi smo tedaj postavljeni pred to alternativo, ali se
enkrat za vselej odreči prikladi južne železnice za nor-
malno-šolski zaklad, ali pa odpraviti izjemo ljublan-
skega mesta, in tedaj, gospôda moja, se jaz usojam
vprašati, kako bi mogli mi stopiti pred svoje volilce, s
kakimi obrazi bi se jim morali pokazati, če bo nam
vest očitala, da smo tako gospodarili z deželnimi pri-
hodki, z deželnim premoženjem? Sleherni, tudi zadnji
volilec bi lahko stopil pred najboljšega izmed nas in
mu očitno v obraz rekel: Vi niste vredni našega zau-
panja, lahkomišelnost ste gospodarili z deželnim imetjem,
lahkomišelnost ste napravili deželne dohodke! (Dobro-klici na
levi. — Bravo-Rufe links.) Da je položaj normalno-šol-
skega zaklada in vsled tega tudi položaj deželnega šol-
stva, skoro bi dejal v obupnem stanju, gospôda moja,
zato se sklicujem le na proračun priloge 8., katero Vam
je izročil deželni odbor. Te številke imajo neko grozo-
vito zgovornost in jaz moram reči, da vse spremembe
v našem šolstvu, vse reforme — in reform je precej

potreba — so neizpeljive vsled tega, ker denarnih sredstev nimamo na razpolaganje.

Da navedem le en slučaj! Menda vsi v tej zbornici bili smo tega mnenja, da je prošnja učiteljev na enorazrednicah za opravilne doklade stvarno utemeljena, stvarno opravičena in vendar absolutno nismo mogli uslišati te prošnje zaradi tega, ker potrebščina normalno-šolskega zaklada uže presega denarne sile naše domovine.

Gosp. poslanec Grasselli se je potem podal tudi v račune in izračunil, da bi ljubljansko mesto moralo 30.000 gold. več plačevati. Jaz bodem potem dokazal, da je diferenca veliko manjša, da gre tukaj le za svoto k večjemu 14 do 15.000 gold., in tudi na to se bomo ozirali, če se v istini ljubljansko mesto čisto nič nima brigati za duševni nivo, na katerem stoji prebivalstvo na deželi. Za sedaj pa moram naglašati le to, da tako razmerje nahajamo nazadnje vendar skoro povsod po deželi.

Gosp. poslanec Grasselli je sam pripoznaval, da imamo aktivne in pasivne šolske okraje. Na primer vsi gorenjski okraji, izvzemši edino Radovljico, so aktivni, vsi dolenski in notranjski šolski okraji so pasivni, in enako razmerje se prikaže tudi pri posameznih krajih. Tako na primer, gospôda moja, zastopam jaz med drugimi tudi Novomesto. Kar se Novega mesta tiče, njegove šolske priklade, bi ono jako lahko izhajalo, da bi mu bilo skrbeti le za svoje šolske potrebščine. Sami znate, da očetje frančiškani jako po ceni podučujejo in dvarazredna dekliška šola tudi ne stane tako ogromne svote, tedaj tukaj bi bil presežek pri šolski prikladi.

Gosp. poslanec Grasselli se je danes spominal našega prerano umrlega tovariša gosp. viteza Schneida.

Nikdo nima več povoda obžalovati, da ga je smrt tako zgodaj pobrala iz naše srede, kakor današnji poročevalec finančnega odseka, kajti jaz sem prepričan, če bi bil še med nami, bi sam vstal in odgovoril gosp. poslancu Grasselliju navzlic svojim simpatijam za ljubljansko mesto ter dejal: „Jaz zastopam tukaj v dežel-nem zboru idrijsko mestno občino; pogledajte v proračun normalno-šolskega in Vi boste našli, da normalno-šolski zaklad niti vinarja ne plačuje za idrijsko šolstvo in vendar mora vsak idrijski davkoplačevalec nositi breme visoke šolske priklade, kakor drugi deželani po deželi kranjski.“

In nazadnje, gospôda moja, to so vendar občine, katere imajo svoje šole. Kaj pa poreče gosp. poslanec Grasselli o ubogem seljaku, kateri leto za letom odrajuje svoje krvavo pridobljene goldinarje za normalno-šolski zaklad, pa niti šolskega poslopja v svoji občini nima in v svojem kraju niti učitelja ne vidi (klici: res je!). Tam se pač godí krivica. Kdor se pa postavlja na tako tesno stališče v Ljubljani, temu moram pač reči, da razmer kranjskega šolstva sploh ne pozna ali poznati neče.

Gospôda moja, da razmerje v istini sedaj ni pravično, kakor sem trdil tudi v poročilu finančnega odseka, o tem menda tudi ni treba dosti dokazov. Le en slučaj, da razjasnim to stvar! Vzemimo na primer odvetnika, kateri plačuje, recimo 100 gld. prihodninskega in dohodninskega davka na leto, in sicer za ordinarij.

Ako biva v Ljubljani, mu je plačevati le 10 gold. šolske priklade; ako biva na deželi, ako mora svoja deca pošiljati v Ljubljano v šolo, mora plačevati od ordinarija in direktne priklade 20%, tedaj 40 gold., tedaj 4krat toliko, kakor njegov kolega, kateri živi vendar le v ugodnejših razmerah v Ljubljani. (Klici: Čujte!) Tega ne moremo več z dobro vestjo vzdržavati.

Potem gosp. župan Grasselli pravi, da ljubljansko mesto skoro samo vzdržuje svoje šole.

Gospôda moja, jaz oporekam temu in bodem takoj dokazal istinitost svoje trditve, namreč, da tudi normalno-šolski zaklad, da-si le posredno, indirektno konkurira k troškom ljubljanskega šolstva. Znano Vam je, gospôda moja, da vzdržuje tukaj v Ljubljani vlada sama dve ljudski šoli, vadnico namreč za dečke in vadnico za deklice. Da teh vadnic ne bi bilo, gospôda moja, imela bi mestna občina ljubljanska skrbeti vsaj še za eno, skoro gotovo pa za dve ljudski šoli. Ali pa mislite, gospôda, da se to nikjer ne pozna? Jaz Vas prosim, oglejte si v proračunu prilogo 8, str. 3.: Zaklada pod rubriko „Doneski 7. štev.“ Tam boste našli svoto 2172 gold. z naslovom: „Državni donesek — Staatszuschuss“, in morda se bo enemu ali drugemu izmed Vas čudno dozdevalo, da država tako malo doplačuje našemu normalno-šolskemu zakladu. Če hocete znati razloge, pogledajte šolski zakon z dné 14. maja 1869. leta. Tam boste našli §. 66, alineja 3., katera se glasi (bere): „K šolskemu zalogu tistih dežel, katere so do zdaj dobivale pomoč ali doplačo od države, dajala se bo taka tudi v prihodnje po srednjem znesku tistih doplačil, katera je dotični zalog normalnih šol v letih 1866., 1867 in 1868. iz občnih državnih dohodkov prejel.“

Pri računu te pripomoči morajo pa najprej odbiti se tisti zneski, ki so se rabili za take namene, za katere bo v prihodnje državna blagajnica neposredne skrbeti dolžna (§§. 58. in 67.)“ Prej je država sama vzdrževala normalno šolo, namesto te normalne šole je stopila ljubljanska vadnica in ker se stroški teh ljubljanskih vadnic odbijejo od tega doneska, zaradi tega tudi nam, gospôda moja, država plačuje le pičlo svoto 2172 gold. in tedaj trdim jaz po vsej pravici, da normalno-šolski zaklad, da-si le indirektno in deloma, vendar tudi konkurira k stroškom ljubljanskega mesta.

(Dalje prihodnjič.)

Slovenska Matica.

Odborova seja „Slovenske Matice“

12. dné novembra.

Seje se je vdeležilo 16 odbornikov, med njimi jeden vnanji: g. Janko Kersnik. Potrjenje zapisnika zadnje (64.) odborove seje po gg. verifikatorjih se vzame na znanje.

Gospod prvosednik poroča, da se je odbornik gosp. dr. Sterbenc pismeno opravičil zarad nenavzočnosti. — Nadalje naznanja in obžaluje g. prvosednik izstop večletnega odbornika, podpredsednika in urednika „Letopisovega“, gosp. prof. Levca, ter se omenjenemu gospodu na njegov predlog soglasno votira pismena zahvala za njegovo marljivo in spretno pospeševanje matičinega podjetja.

Nasveta o. Hrizogona Majerja, da bi „Matica“ izdala popoln zapisnik svoje knjižnice, ali v posebnej knjigi ali kot dodatek v „Letopisu“, in da bi Matica poskrbela, da izide veliko delo „Die Völker und Länder Oesterreich-Ungarns“ tudi v slovenščini, se izročita književnemu odseku v pretres in poročilo.

Kamenotiskarju Kökeju na Dunaji se ponudi nakup kamenitih plošč slovenskega atlanta in se mu nasvetuje, da stopi s kakim kranjskim knjigotržcem gledé založništva v dogovor.

Gosp. Janu Legu, uradniku českega muzeja in matičinemu poverjeniku za Prago, izrekla se je pismena zahvala za v dar poslano publikacijo českega muzeja.

ko se sadno drevje piramidalne vrhove oblike z glavno osrednjo voditeljico za enako pezo snega še skoraj ne zmeni ne. (Dalje prih.)

Kako obraniti teletu sesanje.

Zraven stoječa v podobljena naprava služi v to, da odenemo nosni obroček v hripelj teleta, da mu obranimo sesanje, posebno na pašnikih, ako se teleta s kravami skupaj pasejo. Klep obstoji iz dveh delov, koja sta z enim žebljem in dvema vijema edan na družega tako pri-

trjena, da je obroček vedno kolikor toliko napet, kar je potrebno, da se klep vedno drži trdno hriplja. Obročkova naprava, posebno vzbunčenje na koncih, razvidi se iz podobe. V kaj rabijo trije žebli, pač ni potreba razlagati. To pripravo izumel je Amerikanec W. F. Gessler v Comfortu v Texas-u, kjer je tudi patentirana.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 30. Blagovolite naznaniti sredstvo zoper ušče (srbenje) pri konjih. (J. B. v Šk.)

Odgovor. Vzrok te bolezni (nemško: der Juckauschlag) je največkrat zanikerno snaženje (štrigljanje) konj. Nesnaga, prah itd. se na koži skup naberó in zaprečijo pravilno delovanje kože, vsled česar se potem ta bolezen naredi. Srbenje je pa dostokrat tudi nasledek premočne krme, posebno če se konj premalo na prostem pregiba in je bil poprej na slabo krmo navajen. Zdravljenje tako bolnega konja zgodi naj se na podlagi gori omenjenega. Če je konj vsled zanikernega snaženja bolan, naj se zamujeno popravi, ako je pa krma vzrok, naj se jo primerno spremeni. Kot notranjo zdravilo dá naj se kako dristilo, na pr. 100 do 120 gramov Glauberjeve soli zmešane z 60 grami stolčenih brinovih jagod, in sicer vsak dan skozi 2 do 3 tedne. Na mestih, kjer je koža do krvi odrgnjena, namaže naj se z ilovico v jesihu omehčano.

Vprašanje 31. Kje bi dobil po nizki ceni lepa sadna drevesca? (R. T. v B.)

Odgovor. Najceneje Vas bodo stala drevesca naročena na deželni vinarski in sadjarski šoli na Slapu pri Vipavi. Ne le da je cena nizka in drevo pravilno izgojeno, jamči se Vam tudi za pravo sorto.

Kmetijska predavanja o trtni uši

bode imel deželni potovalni učitelj za Kranjsko in tajnik c. k. kmetijske družbe gosp. Gustav Pirc

na Krškem v petek 28. novembra zvečer ob 7. uri v gostilni gosp. Gregoriča,

pri sv. Duhu (Veliko trnje) v soboto 29. novembra dopoludne,

v Studencu v soboto 29. novembra popoldne,

pri sv. Križi v nedeljo 30. novembra dopoludne po službi božji,

v Kostanjevici v nedeljo 30. novembra popoldne po službi božji,

na Raki v ponedeljek 1. decembra dopoludne.

Razpis

službe vrtnarja na poskuševalnem vrtu c. kr. kranjske kmetijske družbe v Ljubljani.

Prosilci za to službo, v katero je 1. januarja l. 1885. vstopiti, in s katero je združena plača letnih 400 gold. ter prostim stanovanjem obstoječim iz sobe, kuhinje in drvarnice, naj se izkažejo s spričali o teoretičnem in praktičnem znanji kmetijstva, posebno sadjarstva. Popolno znanje slovenskega jezika je neobhodno potrebno.

Prošnje se imajo predložiti podpisnemu odboru do 15. decembra t. l. ter naj se jim priložijo izvirna spričala.

Centralni odbor c. kr. družbe kmetijske v Ljubljani 9. novembra 1884.

Karol baron Wurzbach-Tannenberg,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Vabilo

k občnemu zboru podružnice c. kr. kmetijske družbe v Lescah dné 8. decembra t. l. popoldné ob $\frac{1}{4}$ 4. uri v gostilni „pri Krištofu“.

Razgovarjalo se bode o društvenih zadevah. Pri seji bode navzoč tajnik c. kr. kmetijske družbe gosp. Gustav Pirc, kateri bode predaval o sadjarstvu. Po družbenih pravilih imajo pristop k podružničnem zborovanji tudi neudje, zato se sploh gospodarji radovljiskega okraja k temu zborovanju posebno vabijo. Pri tej priliki sprejemali se bodo tudi novi udje za c. kr. kmetijsko družbo.

Šolske stvari.

Prememba šolske postave za Kranjsko.

(Konec.)

Naglašati mi je pa potem, da je izjema ljubljanskega mesta — in to govorim gotovo najbolj za pravičnost nasveta finančnega odseka — pravi unikum v naši državi, da nima več analogije pri nas. Povsod je glavno mesto gledé šolstva na ravno istem niveauu, na ravno istem ravnoležji, kakor vsaka druga, bodi-si tudi najzadnja šolska občina, in povsod tam, koder se troški šolstva pokrivajo ali popolnem ali vsaj deloma iz deželnega premoženja, povsod konkurira glavno mesto v isti meri in še v večji meri, kakor druge šolske občine. Deželni odbor je v tej zadevi letos pisaril drugim deželnim odborom ter jih vprašal za razjasnenje dotičnih razmer. Jaz sem prestudiral te odgovore in ako mi je dovoljeno, bodem le nekatera mesta tukaj imenoval, ki so v sličnem razmerji kakor Ljubljana.

Tako na primer so nam pisali iz Šlezije, iz Opave (bere iz dopisa sileskega deželnega odbora dotični stavek, iz katerega se razvidi, da mesto Opava vzdržuje na lastne stroške vse svoje šole, poleg tega pa še konkurira k stroškom deželnega šolstva).

Mi vidimo tedaj, da tudi v Šleziji konkurira glavno mesto, kakor vsaka druga občina. Še bolj je to razvidno iz dopisa solnograškega deželnega odbora; mesto Solnograd plačuje kakor vsa druga dežela 35% deželne priklade, od katere gre 24% za šolske potrebščine, na-

vzlic temu, da za Solnograd in njegove šole zadostuje 15%. (Klici: čujte, čujte!)

In tako, gospôda moja, bi vam še lahko navedel mnogo dopisov in iz vseh bi se uverili, da je v istini povsod glavno mesto v ravno takem razmerji nasproti stroškom deželnega šolstva, kakor vsaka druga občina.

Zaradi tega, gospôda moja, se finančnemu odseku nikakor ne more očitati nobenega mržnja do ljubljanskega mesta, nobeno zanemarjanje mestnih koristi, ako zahteva za Ljubljano, ono razmerje, katero obstoji pri vseh glavnih mestih po celem našem cesarstvu.

Gospod poslanec Grasselli je omenjal, da ima mesto ljubljansko na svojih šolah okoli 440 — če se ne motim — učencev iz dežele. Jaz pritrjujem in sem sam uverjen, da to število ni pretirano, ali na zadnje, gospôda moja, moramo vendar le pomisliti, da ima mesto od teh učencev tudi svoje gotove koristi. Kajti v ljudsko šolo ljubljansko pošiljajo vendar le premožnejši starši svoja deca in ti učenci ostanejo večinoma tudi v mestu ter prestopijo pozneje v srednje šole, v gimnazijo in realko, in korist od tega ima vendar le mesto.

Potem, gospôda, ne smemo prezirati še enega momenta, kateri je tukaj silno važen, namreč — in to naglašam — ono notranjo, rekel bi skrivnostno pa vendar nerazrušno zvezo, katera obstoji med duševnim razvojem deželnega prebivalstva in med materijalnim blagostanjem deželnega osredja. Če bi dandanes duševna izobraženost našega prebivalstva po deželi se znižala, gotovo, gospôda moja, bi v prvi vrsti občutilo ta vdarec mesto ljubljansko, kajti ono je tisto naravno središče, v katero se stekajo vse življenske arterije našega narodnega života.

Kar se računa tiče, sem uže poprej dejal, da se s tem računom nikakor ne vjemam; njegove površnosti in nedostatnosti se prav lahko dokazujejo. Prvič je g. župan Grasselli za letos deficit previsoko izračunal: mi smo ga izračunali s 89.541 gold., on je arondiral to svoto in je rekel: 100.000 gold., tedaj skoro za 11 ali vsaj za 10 tisoč več. Potem moramo tukaj odtegniti davek od južne železnice in ta bode znašal gotovo 10.000 gold. na leto in poleg tega se bode pri pokritji deželnega zaklada nek nov davek priporočal, namreč davek na žganje, in za tega pričakujem tudi finančni efekt kakih 30.000 gold. Tedaj se znižuje vsa svota za celih 50.000 gold., in vsled tega se razvidi, da bode ljubljansko mesto k večjemu imelo več plačevati davka za šolsko priklado za 15.000 gold. na leto. Toda, gospôda moja, tudi te svote velika množica davkoplačevalcev nikakor ne bode zeló občutila. Tukaj so vračunjeni kreditni zavodi, so vračunjena velika obrtna društva in ravno ti bodo najhuje zadeti. Kranjska hranilnica na primer bode imela več plačevati okoli 1200 gold. na leto, eskomptna banka okolo 600 gold., tudi kranjsko obrtnijsko društvo bode prizadeto, in tedaj lahko rečemo, da prosti davkoplačevalec, posebno nižji davkoplačevalec, tega davka in te pomnožitve ne bode čutil v tako silni meri. Potem pa, gospôda moja, saj nismo nikakor ne sovražniki ljubljanskega mesta, saj smo tudi mi v deželnem zboru radi pripravljeni, pri vsaki priliki vstreti njegovim zahtevam. — V finančnem odseku se je uže z ozirom na stvarne šolske potrebščine ljubljanskega mesta sprejel §. 1. tega postavnega načrta, in šolnina, katera je povsod odpravljena po deželi, ohranila se je tukaj, dasiravno se s pedagoškega stališča šolnina ne dá zagovarjati. Potem pa, kedar bode Ljubljani treba graditi novo šolsko poslopje, uverjen sem, da bode deželni zbor jako rad konkuriral z izdatnimi podporami na korist ljubljanske šolske občine.

Naslanjeva se na vse te razloge, priporočam tedaj nasvêt finančnega odseka, ki bode deželi naši prinesel

letnega dobička 50.000 gold. ter zmanjšal skupno priklado za normalni in deželni zaklad od 36% na 31%, prav toplo visoki zbornici v konečno odobrenje. (Živahno odobravanje.)

Deželni zbor kranjski.

Iz 13. seje deželnega zbora 17. oktobra.

(Konec.)

Gosp. Murnik odgovarja Dežmanu, da deželno-odborovega sklepa ni, o katerem govori Dežman. Tudi trdi, da so knjige v neredu, pa gospodje poslanci naj se prepričajo, da so knjige v najlepšem redu. Ako bi kdo drug tako govoril o uradnikih, bi mislil, da je morda kje kaj slišal, ali da Dežman tako govori, ki ima priliko vse sam pregledati, to se mu vendar ne zdi prav.

Gosp. Dežman trdi, da je deželni odbor vendar le sklenil, deželnim uradom naročiti, naj slovenski uradujejo.

Gosp. Murnik mu ugovarja, da to ni res in gosp. Apfaltrern vsled tega predlaga, naj se zbornici predloži zapisnik dotične seje, da se bode pokazalo, kdo ima prav, ali Dežman ali Murnik.

Gosp. Detela trdi, da se tudi on ne spominja takega sklepa, kakoršnega omenja g. Dežman, in konečno še gosp. glavar pristavlja, da bi ne bilo odveč, ko bi se zapisnik predložil deželnemu zboru.

Poročevalec dr. Poklukar odločno pobija ugovarjanje in sumičenje gg. Dežmana in Apfaltrerna, rekši, da naj se prej podučita, ako hočeta govoriti, in se ne bodo slišale take reči, kakor včeraj, ki je skoraj sramotno, da se je kaj tacega slišalo v našem zboru, in sicer še od moža, ki hoče prvo besedo imeti na uni strani.

Baron Apfaltrern v svoje opravičenje odgovarja, da ni neveden in da bi mogel več govoriti, ako bi hoteli več poslušati.

Dr. Poklukar ga zavrača, da bi bil gledé svojih pomislikov o 10% prikladi za normalno-šolski zaklad lahko zvedel od svojega soseda, kar je pozneje izvedel od gosp. poročevalca.

Tudi gosp. Dežman se še nekaj izgovarja, pa ga dr. Poklukar zopet pobija, potem pa se sprejmó naslednji predlogi upravnega odseka:

„1. Uradni jezik pri vseh deželnih uradih, deželnemu odboru kranjskemu podredjenih, je s 1. januarjem 1885. počenši, jezik slovenski.

2. Izvršitev tega sklepa nalaga se deželnemu odboru in njemu se ob enem prepušča, one izjeme od tega sklepa določiti, katere bi bile po sedanjih razmerah še potrebne.“

Konečno se sprejme tudi predlog Apfaltrernov, da se zboru predloži zapisnik odborove seje, o katerem je govoril Dežman.

Deželnega glavarja namestnik gosp. Grasselli potem prevzame predsedništvo.

Dr. Mošé poroča o prošnji občine Bled in Gorje gledé podpore za nastavljenje zdravnika v Bledu in predlaga v imenu finančnega odseka, da naj se pooblasti deželni odbor občini Bled dati podpore 300 gold. za povzdigo Blejskih toplic, ako se prepriča, da je občina Blejska vse storila, kar je za povzdigo teh toplic potrebno.

Gosp. deželni glavar grof Thurn prav toplo priporoča Blejske toplice deželnemu zboru in podpira odsekov predlog, ob enem pa prosi gosp. deželnega predsednika, naj tudi on podpira Bled s tem, da se bodo